

DOĞAN CÜCELOĞLU

ONLAR BENİM KAHRAMANIM

Remzi Kitabevi

DOĞAN CÜCELOĞLU, İstanbul Üniversitesi psikoloji bölümünden mezun olduktan sonra ABD'de Illinois Üniversitesi'nde Bilişsel Psikoloji (algılama, düşünme, iletişim) alanında doktorasını yapmıştır.

Daha sonra Türkiye'de Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde görev yapan Cüceloğlu, Fulbright bursuyla bir yıl süreyle Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nde ziyaretçi öğretim üyesi olarak çalışmalarda bulunmuştur.

1980-1996 yılları arasında ABD'de Fullerton şehrindeki Kaliforniya Eyalet Üniversitesi'nde görev yapan Cüceloğlu'nun, kırkı aşkın Türkçe ve İngilizce bilimsel makalesi yayınlanmıştır. 1996 yılından bu yana Türkiye'de üniversite öğrencilerine, öğretmenlere, ana-babalara ve işadamlarına yönelik seminerlere, konferanslara ve atölye çalışmalarına ağırlık vermiştir.

1990'dan bu yana Cüceloğlu, Türk insanının düşünce, duygu ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları içinde inceleyen kitaplar yazmaktadır.

YAZARIN TÜM KİTAPLARI

- Başarıya Götüren Aile • Bir Kadın Bir Ses
- Damdan Düşen Psikolog (söyleşi: Canan Dilâ)
- Evlenmeden Önce • Gerçek Özgürlük
- Geliştiren Anne-Baba • İçimizdeki Biz • İçimizdeki Çocuk
- İnsan İnsana • İnsan ve Davranışı • İletişim Donanımları
- Korku Kültürü • 'Mış Gibi' Yaşamlar
- 'Mış Gibi' Yetişkinler • Onlar Benim Kahramanım
- Savaşçı

www.dogancuceloglu.net

DOĞAN CÜCELOĞLU

*Onlar Benim
Kahramanım*

Remzi Kitabevi

ONLAR BENİM KAHRAMANIM / Doğan Cüceloğlu
Felsefi Psikoloji

© Remzi Kitabevi, 2009

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Feroğlu
Düzeltili: İshak Reyna
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1364-2

BİRİNCİ BASIM: Kasım 2009
ON BEŞİNCİ BASIM: Ağustos 2018

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul
Tel (212) 629 4783

*Yaptıkları ve yapmadıklarıyla
hayatı yaşanabilir kılan
gizli kahramanlara,
sevgi, saygı ve minnet duygusuyla...*

Teşekkür

Yaşam öykülerini benimle paylaşan Gültekin ve Tülay Yazgan'a;
İlk yazdıklarımı gözden geçiren ve beni yüreklendiren eşim Yıldız'a;

Kitabın son halini okuyarak eksikleri tamamlamama yardım eden Yankı ve Şule Yazgan'a;

Kitabın yazılış süresince gerekli kavramsal araştırmaları başarıyla yapan asistanım Sabiha Kocabıçak'a;

Ses kayıtlarını sabır ve itinayla metne dönüştüren Pınar Kaya'ya;

Kitabın ilk okumasını yapan İshak Reyna'ya;

Sekreterlik hizmetleriyle yardımcı olan Sema Lahçalar'a;

Remzi Kitabevi'nden

Kapak tasarımını yapan Ömer Erduran'a;

Yayın koordinatörü Öner Ciravoğlu'na;

Kitabı daha akıcı bir dile döken editörüm Neclâ Feroğlu'na;

Sayfa tasarımını yapan ve düzelteleri titizlikle giren Hatice Taş'a, kendim ve okurlarım adına teşekkür ederim.

Gültekin Yazgan, Ankara’da avukatlık yapıyordu. Bu genç avukatın ofisinde çalışan Vahit Efendi, İstiklal Savaşı’nda Karabekir Paşa’nın ordusunda bulunmuş, Ermeni çatışmasını Erzurum’da bizzat yaşamış, daha sonra İzmir’e giren ilk Türk askerleri arasında yer almış biriydi. Vahit Efendi zaman zaman Erzurum ve İzmir’deki askerlik anılarını Gültekin’e anlatırdı. Anadolu insanının zaman içinde oluşan o gösterişsiz ama güçlü bilgeliğinin pırıltıları bu sohbetlerde yer aldıkça bu genç avukat gülümser ve onu tüm dikkatiyle dinlemeye özen gösterirdi.

Aynı yıl İstanbul’da Tülay adında güzel mi güzel, enerji ve yaşam dolu genç bir kız, Atatürk Kız Lisesi üçüncü sınıfına geçmişti. Bu genç kız, halasının daveti üzerine 17 Haziran 1957 günü İstanbul’dan Ankara’ya trenle hareket etti ve Ankara garında karşılandı.

İki gün sonra hala, “Hadi, Gültekin’in yazıhanesine bir uğralım,” dedi. Tülay’ın halası Gültekin’in de halasıydı, ama ne ilginçtir ki, Tülay ve Gültekin o güne kadar hiç karşılaşmamışlardı.

Gültekin misafirlerini güler yüzle karşıladı. O sırada Vahit Efendi de oradaydı. Bir süre sohbetten sonra Gültekin misafirlerine, “Sizi bir yere yemeğe götüreyim,” dedi. Tülay kendiliğinden Gültekin’in koluna girdi ve birlikte yürümeye başladılar. Günlerden 20 Haziran 1957 Perşembe idi. Bu birlikte yürüyüş, elli yılı aşkın bir süredir devam ediyor.

Vahit Efendi, daha sonra Gültekin’e, “Sen o kıza daha ilk o gün vuruldun ve onunla evlenmeyi kafana koydun,” diyecekti.

Vahit Efendi'nin onların evleneceğine ilişkin kanısı gün geçtikçe kuvvetlendi.

Genç avukat Gültekin o yemekten iki gün sonra bir şiir yazdı:

*Hep düşünmüştüm
Sevginin büyük kapılar açılıp bana geleceğini
Hep düşünmüştüm
Yıldızlı gökler altında birinin beni seveceğini
Hep düşünmüştüm birinin beni düşüneceğini
Ama düşünmemiştim
Senin böyle gelivereceğini*

Tülay Ankara'da bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a döndü ve Gültekin'le mektuplaşmaya başladılar.

Şimdiye kadar okuduklarınız, insanlar var olalı beri milyarlarca defadır tekrar eden bir öyküyü anlatıyor. Ben bu öyküyü size niçin anlatıyorum? Çünkü Gültekin Yazgan ve Tülay Yazgan benim için özel insanlar.

Niçin?

Biraz daha anlatayım: Evet, onlar mektuplaşmaya başladılar ve Tülay'ın yazdığı her mektubu Gültekin'e Vahit Efendi okuyordu.

Mektupları Vahit Efendi okuyordu, çünkü Gültekin kördü. Yazıhanede yemek için ayağa kalktıklarında, Tülay o nedenle onun koluna girmişti. Bu yolculuğun ömür boyu süreceğinin farkında değildi, ama koluna girdiği adamın özel bir insan olduğunu o gün hissetmişti.

Gültekin kör olduğundan mı benim için özel oldu?

Hayır.

Tülay kör bir avukatın koluna girip, ömür boyu bırakmadan birlikte bir yolculuk yaptığı için mi benim için özel oldu?

Hayır.

Onlar benim için özel oldu, çünkü ben onları "kahraman" olarak görüyorum. Evet, onlar benim kahramanımdır.

Onları nasıl keşfettim ve nasıl benim kahramanım oldular kısaca anlatayım.

Yankı Yazgan, Gültekin ve Tülay Yazgan'ın oğlu, uzmanlık alanı çocuk ve ergenlik psikolojisi olan bir psikiyatri profesörü. Yakınım bir ergen kız için Yankı Bey'den randevu aldık ve randevu zamanında ofisine gittik. Yankı Bey'le önceden tanışıyorduk; ofisinde kendisiyle kısa bir sohbet yapma olanağı bulduk. Daha sonra çevreme bakınırken orada *Kör Uçuş* adında bir kitap gördüm. Kitabın yazarı Gültekin Yazgan idi.

Yankı Bey, yazarıyla ilgili merakımı gidermek için, "Babam," dedi ve kitaptan bir adet bana verdi. Kitap, 2002 yılında bin adet olarak basılmıştı.⁽¹⁾

İlk okuyan, eşim Yıldız oldu. Okurken, sık sık okuduklarından etkilendiğini belirten sesler çıkarıyor ve o an durup bunları benimle paylaşmak istiyordu. Ben ise, okuduklarını benimle paylaşmasını istemiyordum, çünkü o bitirir bitirmez ben okumak niyetindeydim ve kitabın etkisinin kaybolmasını istemiyordum. Baktım olmuyor, daha fazla bekleyemedim, kendime de bir kitap aldım.

Kitabı okumaya başladım; okudukça kör yazar benim gözümde devleşti. Türkiye'nin gizli kahramanlarından birini keşfetmiştim. Gültekin Yazgan bir cumhuriyet aydını, olgun bir insan ve gerçek bir "savaşçı"ydı.

Kitabı tanıtan bir yazı yazdım ve kendi sitemde (*dogancuceloglu.net*) yayınladım. Bu ülkede milyonlarca özürlü var; insan olarak her birinin, aynen diğerleri gibi, saygı duyulacak kişiler olduğuna inanıyorum. Bir insanın kör olması benim gözümde onu özel kılmaz. Gültekin Bey'i özel kılan olaylara yaklaşımı, düşüncü, kişiliği, değerleri, inançları; yani varoluşu.

Kitabı okumayı bitirince her ikisini de, özellikle Tülay Yazgan'ı tanımak istedim. Çünkü onun varlığını kitabın her yerinde hissedebiliyordum. 'Gültekin Bey'in yolculuğunun derinliğinde ve coşkusunda o var,' diye düşündüm. Tanışınca yanılmadığımı an-

1 Gültekin Yazgan, *Kör Uçuş*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002

ladım. O da özel bir insandı ve onsuz Gültekin Yazgan'ın yaşamı, şimdiki derinliğini ve kapsamını bulamazdı. O da benim gizli kahramanlarımdan biri oldu.

Kendime dert edindim; onları tanımak ve tanıtmak istiyordum. Onların yaşamını bilmek Türkiye'yi zenginleştirecekti; buna inanıyordum. Onların yaşamını anlatan bir kitap yazmak istedim. İzin verdiler, *Kör Uçuş*'tan da istediğim kadar alıntı yapabilecektim.

Umarım onlar, kitabı okuduktan sonra, sizin de kahramanınız olur.

2

1939 Nisan'ının ilk günleriydi. İki ayı aşkın bir süredir yattığım Cerrahpaşa Hastanesi'nden taburcu olmuş, annemin kolunda çıkıyordum. Ne var ki bu çıkış hastaneye gelirken geride bıraktığım yaşantıma dönüş değildi. Allaha ısmarladık bile diyemeden ayrıldığım sınıfıma, kitaplarıma, defterlerime ve de aydınlığa geri dönmüyordum. Yarım kalan oracıkta yarım kalmıştı. Yeni bir yola çıkıştı bu: Kör uçuş başlıyordu.⁽¹⁾

Gültekin Yazgan *Kör Uçuş*'a bu sözlerle başlıyordu. Kendisi “Kör uçuş” diyor ama çok az insan onun kadar bilinçli, “görek” yaşamıştır.

Akla hemen, neden kör oldu sorusu geliyor. Gültekin Yazgan'ın babası Dr. Ahmet Nafiz, 1925'te Niğde'den Aydın'a sağlık müdürü olarak tayin ediliyor. Aydın o yıllarda on bin nüfuslu bir kent, doktor sayısı az. Tayinden iki yıl sonra Gültekin doğuyor. Bir süre sağlık müdürü olarak çalışan baba, daha sonra kendi muayenehanesini açıyor ve serbest çalışmaya başlıyor.

Mahalledeki her çocuk gibi Gültekin de bol bol oynuyor. Yaz tatilindeyken bir gün kapıyı kız arkadaşları çalıyor ve “Halkevinde kurs açılmış, mandolin dersine gidiyoruz, hadi sen de gel,” diyorlar. O da ablasının mandolinini kaptığı gibi onlara katılıyor. Böylece üçüncü sınıfta mandolin dersine başlıyor.

O yıllarda Aydın'a İstanbul Şehir Tiyatrosu gelirmiş; arada bir

1 a.g.e., s. 15

de Zati Sungur. Küçük Gültekin ve ailesi de bu etkinlikleri kaçırmamış. Aydın Halkevi'nde de anma geceleri olurmuş. Ölümleri veya doğumları sebebiyle Mimar Sinan, Ziya Gökalp gibi Türk büyükleri birer konuşmayla anılmış. Konuşma bitince halkevinin piyanisti –ki kendisi sessiz sinema zamanlarında piyanistlik yapmış biriymiş– ve ortaokulun müzik öğretmeni, birlikte küçük bir konser verir, popüler Batı müziği parçaları çalarlarmış. Bu konserler küçük Gültekin'in müzik ilgisinin artmasını sağlamış.

Anılarını bana anlatırken, “Halkevi önemli bir yerdi o zaman. Toplumdaki eksikliğini hâlâ duyuyorum,” dedi.

İzmir'de Mithatpaşa Caddesi Köprü'deki evlerinde bulduğumuzda, Gültekin Bey'in çocukluğuna dair aramızda şöyle bir konuşma geçti:

D: Kim veriyordu mandolin derslerini?

G: Tanımadığımız biri gelmiş, kurs açmış, ders vermeye başlamış. Ama sonra, okullar açılınca, okulda bir kurs açıldı. Kursu açan, müzikle çok ilgili bir öğretmendi. Allah rahmet eylesin, adı Cevahir Ünver'di.

“Cevahir Bey'in mezun olduğu okul neydi acaba?” diye sorunca eşi Tülay Hanım beni düzeltti:

T: Hanım. Cevahir Hanım.

G: Yozgat'ta anaokulu öğretmenliğinden mezun olmuş. Kendini sevdiren bir öğretmendi. Sert değildi. Kursu organize eden, kursu açan benim öğretmenimdi, ama müzik dersini veren mandolin öğretmeni başka bir sınıfın öğretmeniydi, Hüseyin Bey. O biraz sertti ama ben mandolinde kusur etmediğim için bana fazla bir sertliği olmadı. Onu da anmam lazım çünkü altı ay kadar ondan epeyce ders aldık. Okul müsamesesinde grubumuz konser verdi, çok güzel oldu.

D: Bir şey sorabilir miyim Gültekin Bey?

G: Evet.

D: Öğretmen deyince akılda biraz sert, korkulması gereken bir imaj oluşur muydu siz çocukken?

G: Eee, bir mesafe olurdu. Her sabah mutlaka ellerimizi sıranın üzerinde mendilimize koyar, tırnak ve mendil muayenesi için beklerdik. Mendili olmayan evine gönderilir, evden alıp gelirdi. Sonra boylarımız ölçülür, arada bir göğüs ölçümüz alınır, o duvardaki tablolara yazılırdı. Bunlar o zamanlar yapılan şeylerdi. Beşinci sınıftayken ben gazete kolundaydım. Gündüz elektrik yok. Atatürk'ün ölümünü, ancak akşam radyo haberlerinden duyabildik. Ertesi gün haber olarak sınıfın karatahtasına yazdım.

D: Ne yazdınız?

G: Mustafa Kemal... Cumhurbaşkanımızın hangi saatte nerede öldüğünü yazdım ve o sınıfta ağlayanları görmeliydiniz. Birinci sınıf öğrencileri çok kedere büründüler. Hele bir kızı çok iyi hatırlıyorum. Kendini yerlere atarak ağlıyordu, bağırarak, çağırarak. Bu haber herkesi çok sarstı. Baba gibi benimsemişiz. O yılbaşından sonra da benim gözüm bozulmaya başladı.

Tülay Hanım, benim kör olmanın başlangıcını bilmek istediğimin farkındaydı. O nedenle, o sevecen tavrıyla Gültekin Bey'e soruyu o sordu:

T: O çarpma olayı ne zaman oldu şekerim? Başını çarpma olayı ne zaman oldu?

G: İki-üç ay önce. Doktorların dediğine göre çarpmadan olmuş bu.

D: Nasıl bir çarpmaydı bu, anlatabilir misiniz?

G: Şöyle: İki türlü çarpma geçirdim ben. Bir tanesi ayağımı dayamıştım sandalyeye, bağcığımı bağlarken sandalye geldi, gözlerimin üstüne vurdu. İkinci çarpma da şöyle oldu: Babam köylere bir hasta bakmaya gittiği zaman bazen onunla giderdim. Bir keresinde İncirliova'ya gitmiştik. İncirliova'da pideci fırınına uğradık; çocukluk bu ya, kapıdan değil de, dışarı duvara çıkıp oradan atlayıp gireyim dedim. Duvara çıktım ama benim görmediğim bir kepenk varmış üst tarafta. Atlamak üzere ayağa kalkınca, çok şiddetli vurdum başımı, (*Gözlerinin hemen üst kısmını gösteriyor*) tam burayı. Fakat biz bu olayları pek gözümüzde büyütmedik o zaman. İstanbul'a gittiğim zaman Almanya'dan

Türkiye'ye gelmek zorunda kalan Alman bir göz doktoru vardı, sanırım adı Egeseheimer idi, o dedi ki, "Bir çarpma geçirdiniz mi iki-üç ay önce?" Ben bunları ona da söyledim. Bu çarpmalar nedeniyle olabileceğini söyledi. Retina yırtılması çünkü. Gözüm miyoptu ve zayıftı. O zamanlar göz içine girip elektrik kontağıyla yırtılan retinayı kaynatmaya çalışmak yeni bir yöntem. O Alman doktor bu yöntemi bana uyguladı ve yırtılan parçaları kaynatmaya çalıştı. Benimki bir parça tuttu. Bir ay kadar sırtüstü yatırdılar. Ondan sonra açtılar, biraz gördüm, ama gene nüksetti. Bir ameliyat yaptılar, sonra ikincisini yaptılar, ama olmadı. O zaman bunlar yeni denenen yöntemlerdi. Şimdi lazerle gayet basit bir işlem olarak yapılıyor.

Tülay Hanım bir iç çekmesiyle, "Şimdi olsa düzelir," dedi. Gültekin Bey devam etti:

G: İki buçuk ay kadar hastanede yatmak zorunda kaldım. Ağabeyim de o zaman son sınıfta, tıbbiye son sınıfta. O götürdü zaten beni, böyle bir doktor var, orada muayene ettirelim, diye.

Gültekin Bey, çocukluğunun o en zor günlerini kitabında şöyle anlatıyor:

Henüz on bir yaşındaydım, şimdi nasıl oldu anımsayamam; ama gerçeği kavramıştım; kavramakla da kalmamış, "kabullenmişim." Gözyaşı dökmeden, hırçınlaşmadan, ileride bir gün yeni bir ameliyatla körlükten kurtulurum diye içimde boş umutlar besleyerek oyalanmadan kabullenmişim.⁽¹⁾

Gerçeği kabul edişindeki bu olgunluk, onun tüm yaşamını etkileyecek en önemli adımı oluşturacaktı. Ben kendim, bilimsel psikoloji kavramları içinde on bir yaşındaki bir çocuğun bu kadar süratle gerçeği anlayıp kabul etmesini açıklamakta yetersiz kalıyorum. Gerçeği inkâr, sonra isyan ve öfke, daha sonra kararsızlık ve depresyon ve daha sonra boyun eğiş beklerdim ben. Araştırmalar böyle bir aşamalar silsilesi gösteriyor. Ama bu ço-

1 a.g.e., s. 15

Dikkatli baktığımızda,
çevremizin şikâyet yarışçılarıyla dolu olduğunu görürüz.
Öyle bir yarıştır ki bu, galip geldiğini sananların aslında
yaptığı, ne denli güçsüz ve işe yaramaz olduklarını, hem
kendilerine hem de çevrelerine kanıtlamaktır.

Elbette şikâyet yarışına katılmayanlar da var;
kimsenin dikkatini çekmeyen ve yapacak çok şeyi olan
bu insanların gerçeğe koşulsuz saygısı vardır.
Gerçeği bilmek, kabullenmek ve ona göre hareket etmek
onlar için vazgeçilmez bir önkoşuldur.

Abartmayan, yalan söylemeyen, alçakgönüllü ve
hoşgörülü bu insanlar, kişisel bütünlük içinde yaşama
hizmet etmekten mutluluk duyar. Aslında, yaşıyor
olmanın da bir sorumluluğudur yaşama hizmet etmek.

Onları bilmeyiz, duymayız ama toplum
akıl sağlığını ve dengesini onlar sayesinde korur.

Onlar, gizli kahramanlardır.

Bu kitap, iki gizli kahramanın
yaşam öyküsünü anlatıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1364-2

9 789751 413642